

Djurens hälsa och välfärd

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

SCRAPIE – INSÄNDNING AV PROVER FRÅN DÖDA OCH AVLIVADE FÅR OCH GETTER FRÅN ETT OMRÅDE SOM INTE HÖR TILL KADAVERINSAMLINGEN

I jord- och skogsbruksministeriets förordning om bekämpning av TSE-sjukdomar hos får och getter (763/2016) krävs att gårdar som är belägna utanför insamlingsområdet och som håller minst 50 tackor eller hongetter ska sända in prover för TSE-undersökning. Denna Eviras anvisning är avsedd att underlätta tillämpningen och verkställandet av lagstiftningen.

1 Undersökningsskyldighet

Uppföljning av scrapie hos får eller getter som är äldre än 18 månader och som har dött eller avlivats på gården gäller på gårdar som håller minst 50 tackor eller hongetter och som är belägna utanför insamlingsområdet för kadaver.

Av de får eller getter som är äldre än 18 månader och som har dött eller avlivats inom ett år ska minst ett djur undersökas för scrapie. Om inte ett enda djur över 18 månader har dött eller avlivats på gården inom ett år, behövs ingen provtagning.

Djurhållaren ska antingen själv se till att provet tas och att det sänds till Evira för undersökning eller meddela kommunalveterinären att djuret har dött eller avlivats, som då sköter om provtagningen och ser till att provet sänds till Evira.

Till Evira får även sändas prover av döda eller avlivade får eller getter som är äldre än 18 månader från gårdar som är belägna utanför insamlingsområdet och som håller mindre än 50 tackor eller hongetter.

2 Anmälning till kommunalveterinären

Djurhållaren meddelar kommunalveterinären om att djuret har dött eller avlivats om det är meningen att kommunalveterinären ska sköta om provtagningen och sända in provet till Evira. För att djuret ska kunna sändas snabbare så att det undviks att provet blir dåligt, ber vi att det anmäls så fort som möjligt, men ändå under tjänstetid.

3 Provtagning

För scrapie undersöks hjärnstammen och lillhjärnan. Till hjärnstammen hör mellan- och mitthjärnan, hjärnbryggan och förlängda märgen. Provet tas från obexområdet i bakre delen av hjärnstammen. Provet från hjärnstammen ska vara ca 4-5 cm långt. Lilla hjärnan ligger ovanför den bakre delen av hjärnstammen. Provbiten som tas från lilla hjärnan skall vara ca 2 x 2 cm stor och inkludera lilla hjärnans veckade hjärnbark.

Om provtagning via nackhålet inte är möjlig ska hela huvudet sändas in. Provet eller huvudet ska sändas in för undersökning så snart som möjligt efter att djuret dött eller avlivats. En provbit kan sändas till Evira för analys även om den är i dåligt skick eller har sönderfallit.

Djurens hälsa och välfärd

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Proverna tas med en plast- eller stålsked som är avsedd för ändamålet. Vid provtagningen ska engångshandskar alltid användas, men ingen annan särskild skyddsutrustning behövs. Det rekommenderas att en ny engångssked av plast används för varje djur. Om det inte finns några engångsskedar att tillgå, ska stålskeden rengöras efter varje djur genom sköljning i rikligt med vatten. Utöver sked behövs också pincett, engångskniv och sax med böjd spets för provtagningen. Plastskedarna är engångsskedar och kan förstöras genom bränning. Du kan desinficera både plast- och stålskedar genom att sätta dem i en 4 % hypokloritlösning för två timmar.

4 Provtagningsteknik

- Huvudet lösgörs mellan den första nackkotan och skallen.
- Huvudet ställs upp och ned med ventralsidan uppåt, så att stora nackhålet (*foramen magnum*) syns. Ändan av hjärnstammen borde synas i nackhålet.
- Hjärnstammens ända fattas med pincetten och engångskniven eller så skjuts saxens spets in på insidan av nackhålet mellan hjärnhinnorna och hjärnstammen. Skalpellen eller saxens spets förs runt hjärnstammen så att hjärnstammen lossnar från den omgivande vävnaden.
- Provtagningsskeden sätts ovanför hjärnstammen (på ventralsidan) mellan hjärnstammen och omgivande hjärnhinnor.
- Provtagningsskeden skjuts djupare in längs benväggen så att skedens konkava del i sin helhet är inne.
- Skeden förs runt hjärnstammen både åt höger och åt vänster ca 90 grader för att bryta de nervknippen som utgår från hjärnstammen. Om dessa inte bryts är det svårt att få ut en hel bit av hjärnstammen.
- Framdelen av skeden trycks nedåt så att hjärnstammen bryts, och skeden dras ut. Den lösgjorda biten från hjärnstammen följer med skeden.
- Provet sätts i en för ändamålet avsedd plastburk.
- Skeden förs på nytt in i nackhålet på samma sätt som första gången och skeden vrids till höger och till vänster, men denna gång tas provet lägre ner så att delar av lilla hjärnan kommer med.
- Skeden med delar av lilla hjärnan dras ut och provbitarna läggs i samma burk som provet av hjärnstammen.

5 Förpackning av prover

Om prov har tagits av hjärnstammen och lilla hjärnan ska det förpackas i en plastburk som är avsedd för ändamålet. Fårets/getens öronmärke ska alltid sättas i plastburken. Om djuret inte är öronmärkt ska burken märkas på ett sådant sätt att man med säkerhet vet vilket djur som det är fråga om. Burken viras därefter in i ett absorberande material och förpackas i en tät plastpåse innan den sätts in i emballaget.

Om ett helt huvud sänds in som prov, ska öronmärkena lämnas kvar i öronen. Huvudet kyls ned och viras in i ett absorberande material (t.ex. en dagstidning). Därefter sätts det i två täta plastpåsar, och kring den inre plastpåsen viras ett absorberande material innan det sätts i den yttre plastpåsen. Då ett huvud har förpackats på detta sätt kan det sättas i emballage för transport.

Djurens hälsa och välfärd

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Undersökningsremissen för scrapie ska fyllas i noggrant. För att förhindra att remissen smutsas ner ska provburkarna eller huvudet inte sättas i samma plastpåse som remissen. Provburkar, huvud och remisser förpackas noggrant så att inget kan läcka ut i miljön om burkarna eller förpackningen eventuellt öppnas eller går sönder.

Remissblanketten finns på adressen:

<https://www.evira.fi/sv/om-evira/blanketter-och-anvisningar/djur/djursjukdomsforskning/>

Om du önskar att en annan undersökning utöver scrapie ska utföras, utreds det i förväg vilket provmaterial som behövs och begäran om utredning specificeras på en skild remiss. För alla andra undersökningar som utförs kommer en avgift att tas ut i enlighet med Eviras prislista.

6 Sändning av prover

Prover som har förpackats på det sätt som beskrivs ovan kan sändas in med Matkahuolto eller på posten för undersökning. Eftersom det finns risk att provet kan bli dåligt borde det sändas på en vardag, från måndag till torsdag.

Hjärnprover sänds till prionlaboratoriet vid Eviras forskningsenhet för virologi i Helsingfors. Proverna sänds på posten eller med Matkahuolto.

Hela huvud sänds till Eviras obduktionssal, antingen till Helsingfors eller till Uleåborg. Innan huvudet skickas, ska avsändaren kontakta Eviras verksamhetsställe i fråga. Evira rekommenderar att sända huvud via Matkahuolto och på fraktsedeln antecknas att mottagaren betalar frakten.

Hjärnprover och hela huvud kan sändas till Helsingfors

Proverna ska sändas till adressen:

Evira Helsingfors

Evira, Virologi/prionlaboratoriet, Mustialagatan 3, 00790 Helsingfors

Adress dit huvud ska sändas

Bussgods: Evira Helsingfors, Matkahuolto Helsingfors,

Mottagning av prover till obduktionssalen kl. 8.00 - 16.15, tfn 029 530 4552

Till Uleåborg sänds endast hela huvud

Evira Uleåborg

Leverans: Evira Uleåborg, Elektriikkatie 5, 90590 Uleåborg,

Bussgods: Evira Uleåborg, Matkahuolto Uleåborg

Mottagning av prover till obduktionssalen kl. 8.00 - 16.15, tfn 029 530 4924

7 Provtagningsutrustning och postens paketkort

Skedar och provtagningsburkar som behövs vid provtagning för scrapie kan beställas från Eviras avsändningsavdelning antingen per telefon eller per e-post:

Heikki Heinänen tfn 0400 378 710, heikki.heinanan@evira.fi

Sirpa Hannonen tfn 040 489 3329, sirpa.hannonen@evira.fi

Du får även paketkort för TSE/scrapie av Evira. Med dem kan proverna sändas per post och mottagaren betalar för dem.

Djurens hälsa och välfärd

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

8 Biprodukter

Nedgravning av kadaver tillåts fortfarande utanför insamlingsområdet, det vill säga på avlägset belägna områden. Du hittar anvisningar om nedgravning på adressen: <https://www.evira.fi/sv/djur/djurskydd-och-djurhallning/doda-djur/nedgravning/>.

Det är förbjudet att använda kadaver av får och getter vid utfodring med kadaver.

9 När blir undersökningresultatet klart?

Undersökningssvaren skickas per post inom ungefär en månad efter att provet sändes in.

Om ett snabbtest tyder på eller om ett verifierat undersökningresultat visar att ett får eller en get har insjuknat i scrapie, meddelas undersökningresultatet per telefon och per e-post. Länsveterinären ger då anvisningar om vilka åtgärder som ska vidtas.

10 Förvaring av undersökningresultat och övervakning av provtagning

Djurhållaren ska förvara undersökningssvaret i minst tre år och visa intyget till den övervakande myndigheten på begäran.

Evira sänder undersökningssvaren till länsveterinären och till den tjänsteveterinär som tog proverna så att de kan kontrollera provtagningen inom sitt verksamhetsområde. Om uppföljningen av scrapie inte är heltäckande inom området ska gårdarna ges en påminnelse om provtagning.

11 Kostnader

Kommunalveterinärens besök på gården på grund av misstanke om eller provtagning för scrapie är avgiftsfri för djurhållaren. Om kommunalveterinären sköter om provtagningen och sänder in proverna, ersätter regionförvaltningsverket kommunen för de kostnader som orsakats.

Om djurhållaren så önskar, kan denna be en annan veterinär än kommunalveterinären att hjälpa till med provtagningen och sändningen av proverna, men då ersätter staten inte kostnaderna för veterinärens arbete eller för besöket.

Undersökning och sändning av prover är avgiftsfritt för djurhållaren.

12 Ytterligare information

Ytterligare information om provtagningen: <https://www.evira.fi/sv/djur/djurhalsa-och-sjukdomar/provtagning-och-insandning-av-prover/far-och-getter/scrapie/>

Undersökning av scrapie:

Specialforskare Sirkka-Liisa Korpenfelt, tfn 050 351 0308, sirkka-liisa.korpenfelt@evira.fi

Uppföljning av scrapie:

Överinspektör Miia Kauremaa, tfn 0400 318 510, miia.kauremaa@evira.fi

Biprodukter och nedgravning:

Överinspektör Taina Heimonen-Kauppi, tfn 040 489 3351, taina.heimonen-kauppi@evira.fi

Djurens hälsa och välfärd

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Myndighetens verksamhet ska grunda sig på lagstadgad behörighet och myndigheten ska noggrant efterfölja lagen i sin verksamhet. Myndigheternas anvisningar är till sin rättsliga natur inte bindande för andra myndigheter eller aktörer. Frågor som gäller tillämpning av lagstiftningen avgörs i sista hand i domstol.

I denna anvisning finns både citat ur lagstiftningen och tolkningar av lagstiftningens tillämpning. Tolkningarna i anvisningen är Eviras syn på hur lagstiftningen borde tillämpas.